

Горбачук В.М.

кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник

Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова Національної академії наук України

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ

Швидке і самопідтримуване (економічне) зростання загалом вважається основним пріоритетом для країн, які розвиваються, і передумовою для подальшого поліпшення стандартів життя, а також для зміцнення соціальної

злагоди (cohesion). Авжеж, зростання, стандарти життя і соціальна злагода можуть йти разом, і вони часто йдуть разом, як показує вражаючий досвід економік Східної Азії, зокрема на досвіді Кореї та Сінгапуру [12, 23, 24] (автор роботи [23] – Нобелівський лауреат 2001 р.) На досвіді Східної Азії, прийнято зосереджуватися на зростанні і припускати, що за ним підуть кращі стандарти життя і міцніша соціальна злагода. Це основні питання за лаштунками стратегій росту, діагностики росту, аналізу зв'язуючих обмежень, які спрямовані на виявлення й усунення перешкод для зростання, а також на самопідтримку.

Однак перетворення у стандартах життя, продуктивності, соціальній злагоді не обов'язково відбуваються в однаковому ритмі. Запізнення й розриви у підвищенні стандартів життя можна ілюструвати різним впливом, який має зростання на зниження бідності поміж країн. Річне зростання 2% може знижувати рівні бідності на 1% в одних країнах і на 7% в інших [19, 21]. Ефіопія, Замбія, Танзанія зазнавали періодів зростання з дуже малою зміною бідності [5, 9]. З іншого боку, важливі просування у зниженні бідності також відбувалися під час періодів повільного зростання, як це трапилося у Бразилії і Мексиці протягом 1990-х рр. і першої половини 2000-х рр. [10, 13] У деяких випадках зростання не супроводжується більшою соціальною злагодю: хоча бідність може спадати з поліпшенням стандартів життя декого, сподівання інших можуть залишатися невиконаними. Туніс є прикладом цього: темп зростання Тунісу є помітно вищим, ніж середній темп зростання регіону, проте Туніс все ж зазнав серйозного соціально-політичного напруження. Валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення Тунісу (в реальних доларах США 2000 р.) зростає із середнім темпом 3.4% протягом 1990–2008 рр., позаяк такий середній темп Близького Сходу і Північної Африки становив 2.0% [25].

Визнання зазначених запізнень і розривів вело до більш тонких підходів аналізу зростання, де шукане зростання може бути включним, поділеним або спрямованим на захист бідних [20]. Є кілька мір, що реєструють зростання, спрямоване на захист бідних [14, 19]. В цих підходах важливий не стільки темп зростання, скільки початковий розподіл доходу і шанс перерозподілу ресурсів через власне процес зростання і через урядові трансферти [1].

Після цих помітних визначників можна окреслити роль робочих місць. Зростання є включним, коли вищі доходи прокладаються можливостями зайнятості для більшості робочої сили, особливо для бідних. Недавні дослідження показують, що вплив зростання на зниження бідності критично залежить від інтенсивності зайнятості різних секторів [7, 16]. Можливості зайнятості також важливі для соціальної злагоди. Отже, саме робочі місця зводять разом перетворення у зростанні, стандартах життя і соціальній злагоді.

Усвідомлення тієї ролі, яку відіграють робочі місця, означає вихід за рамки погляду, в якому спочатку звертаються до питання зростання, а потім – до питання зайнятості як наслідку зростаючого попиту. Натомість робочі місця вважаються середовищем, в якому можуть втілюватися перетворення розвитку. Із статистичної точки зору, взаємозв'язок між зростанням і зайнятістю (чи безробіттям) виявляє значну мінливість у часі, поміж країн і секторів. Через

таку різномірність, даний темп зростання не гарантує даного рівня створення робочих місць або даної структури зайнятості.

Взаємозв'язок між зростанням і зайнятістю не є механічним. Статистичний зв'язок між зростанням і зайнятістю іноді називають законом Окуня (Okun) [1]. У 1962 р. Артур Окунь знайшов, що у США в роки після Другої світової війни зростання ВВП на 1% приносило близько 0.3% спаду безробіття. З того часу ця емпірична закономірність знаходить підтримку у широкому колі країн. Однак недавні дослідження доводять, що закон Окуня не є досить стійким [6, 18].

Дебати із стійкості закону Окуня висвітлили характеристики економічних рецесій і експансій. Недавні дослідження вказують, що у промислових країнах зайнятість стала чутливішою до спадів випуску протягом 1993–2012 рр. Це було віднесено до інституційних реформ, які зробили гнучкішими ринки праці. Економіки, що зазнають фінансових криз і великих обвалів цін житла (як у США й Іспанії під час Великої рецесії), мають глибші і триваліші збільшення безробіття, ніж передбачається законом Окуня; водночас економіки з великими програмами короткострокової роботи (як в Італії, Нідерландах, Німеччині, Японії) виявляють менше безробіття, ніж передбачається [3].

Якщо закон Окуня стосується безробіття, інші дослідження зосереджуються на еластичності зайнятості до зростання. У найпростішому вигляді ця еластичність є відношенням відсоткової зміни зайнятості до відсоткової зміни ВВП. Такі еластичності, виявляючи величезну мінливість у часі й просторі, утруднюють прогноз нетто-створення робочих місць під час розвитку. Нприклад, у Танзанії еластичності зайнятості до зростання знизилися від 1.04 у період 1992–1996 рр. до 0.27 у період 2004–2008 рр. Подібні тренди спостерігалися для Гани, Ефіопії, Мозамбіку [17]. Нещодавні оцінки для Латинської Америки показують, що еластичності зайнятості до зростання були значно нижчими протягом глобальної фінансової кризи, ніж у попередні кризи. Іншими словами, Велика рецесія спричинила порівняно менше руйнування нетто-зайнятості в Латинській Америці [11].

Оскільки зайнятість і безробіття є агрегатами, то зростання також може впливати на структуру безробіття. Відтак можна з'ясувати важливі такі важливі питання, як стагнація зайнятості у переробній галузі Індії, незважаючи на швидке зростання цієї галузі [4, 22]. Інші дослідження показують, що, за даних різних інтенсивностей праці в різних секторах, зростання у таких секторах, як сільське господарство, будівництво і послуги, генерує більшу зайнятість, ніж зайнятість у переробній галузі [2]. Інвестиційні проекти агробізнесу в Україні, будівництва в Індії, туризму в Руанді мали великий вплив на зайнятість не лише через безпосередньо створені робочі місця, але й через опосередковано створені робочі місця в їхній широкій мережі каналів дистрибуції та ланцюгів постачання [15].

Список використаних джерел:

1. Горбачук В. Макроекономічні методи: теорії та застосування. – К.: Кий, 2000. – 271 с.
2. Arias-Vasquez J., Lee J. N., Newhouse D. The role of sectoral growth patterns in labor market development / Background paper for the World Development Report 2013. – Washington, DC: World Bank, 2012.

3. Balakrishnan R., Das M., Kannan P. Unemployment dynamics during recessions and recoveries: Okun's law and beyond / IMF World Economic Outlook: rebalancing growth. – Washington, DC: International Monetary Fund, 2009. – P. 69-108.
4. Bhalotra S. R. The Puzzle of jobless growth in Indian manufacturing // Oxford bulletin of economics and statistics. – 1998. – 60 (1). – P. 5-32.
5. Bigsten A., Bereket K., Shimeless A., Tadesse M. Growth and poverty reduction in Ethiopia: evidence from household panel surveys // World development. – 2003. – № 31(1). – P. 87-106.
6. Cazes S., Verick S., Al Hussami F. Diverging trends in unemployment in the United States and Europe: evidence from Okun's law and the global financial crisis // International Labour Organization Employment Working Paper Series. – 2011. – 106.
7. Christiaensen L., Demery L., Kuhl J. The (evolving) role of agriculture in poverty reduction – an empirical perspective // Journal of development economics. – 2011. – № 96(2). – P. 239–254.
8. Creating jobs. – Washington, DC: World Bank, 2013. – 401 p.
9. Demombynes G., Hoogeeven J. G. Growth, inequality, and simulated poverty paths for Tanzania, 1992–2002 // Journal of African economies. – 2007. – № 16(4). – P. 596–628.
10. Ferreira F. H. G., Leite P. G., Ravallion M. Poverty reduction and economic growth? Explaining Brazil's poverty dynamics 1985–2004 // Journal of development economics. – 2010. – № 93(1). – P. 20-36.
11. From global collapse to recovery: economic adjustment and growth prospects in Latin America and the Caribbean. – Washington, DC: World Bank, 2010.
12. Gill I., Kharas H. An East Asian renaissance: ideas for economic growth. – Washington, DC: World Bank, 2007.
13. Hanson G. H. Why isn't Mexico rich? // Journal of economic literature. – 2010. – № 48(4). – P. 987-1004.
14. Ianchovichina E., Lundstrom S. What is inclusive growth? – Washington, DC: World Bank, 2009.
15. IFC jobs study: assessing private sector contributions to job creation and poverty reduction. – Washington, DC: International Finance Corporation, 2013. – 145 p.
16. Loayza N., Raddatz C. The composition of growth matters for poverty alleviation // Journal of development economics. – 2010. – № 93(1). – P. 137-151.
17. Martins P. Growth, employment, and poverty in Africa: tales of lions and cheetahs / Background paper for the World Development Report 2013. – Washington, DC: World Bank, 2012.
18. Moosa I. A. A cross-country comparison of Okun's coefficient // Journal of comparative economics. – 2012. – № 24(3). – P. 335-356.
19. Ravallion M. Growth, inequality and poverty: looking beyond averages // World development. – 2001. – № 29(11). – P. 1803-1815.
20. Ravallion M. Pro-poor growth: a primer // World Bank Policy Research Working Paper Series. – 2004. – 3242 p.
21. Ravallion M. A comparative perspective on poverty reduction in Brazil, China and India // World Bank Research Observer. – 2011. – № 26(1). – P. 71-104.
22. Roy D. S. Employment dynamics in Indian industry: adjustment lags and the impact of job security regulations // Journal of development economics. – 2004. – № 73(1). – P. 233-253.
23. Stiglitz J. E. Some lessons from the East Asian miracle // World Bank Research Observer. – 1996. – № 11(2). – P. 151–177.
24. The East Asian miracle. – Washington, DC: World Bank, 1993.
25. World Development Indicators. – www.worldbank.org